

**Управление образования Исполнительного комитета
муниципального образования города Казани**

**Муниципальное бюджетное учреждение дополнительного образования
«Дом детского и юношеского туризма и экскурсий «Простор»
Ново-Савиновского района г. Казани**

Принята на заседании
педагогического совета
от «29» 08 2017 г.
Протокол № 01

Утверждаю
Директор МБУ ДО ДДЮТиЭ «Простор»
Р.М. Фазлиев
20 17 г.

**Дополнительная общеобразовательная общеразвивающая программа
туристско-краеведческой направленности
«Литературное краеведение»
("Әдәби туган як")**

возраст обучающихся: 13-17 лет

срок реализации: 3 года

Автор-составитель:
Исмагилова Фирдаус Ильбрусовна,
педагог дополнительного образования

Казань, 2015 г.

Аңлатма язуы.

“Әдәби туган як” түгәрәге мәктәптә берничә ел дәвамында уңышлы эшләр килә. Программа укучыларыбызда кызыксыну уятты. Программа татар әдәбиятын, республикабыз тарихын, халкыбыз горелы – гадәтләрен, бүгенге тормышын, дөньяда тоткан урынын өйрәнүне эченә ала. Шулай ук укыту кыссаларына кергән бәйрәмнәр, юбилларның туган көннәре, олимпиада, конкурсларга әзерләнү дә программада урын ала. Дәрәсләр атнага ике тапкыр татар телендә мәктәпнең Г.Тукай музееда уздырыла. Программа дүрт елга 11-15 яшьлек укучыларга исәпләнгән.

Укучының шәхес буларак формалашуында әхлак тәрбиясенә әһәмияте зур. Үзен хөрмәт иткән кеше туган җирен дә олылай, ихтирам итә. Димәк, балада туган җиребезгә, толерант республикабызда яшәүче халыкларыбызга хөрмәт хисе тәрбияләү – әхлак тәрбиясенә мөһим бер өлеше. Әлеге максатка ирешү өчен бу түгәрәктә шушы программага нигезләнеп эшлибез.

Эш программасы түбәндәге документларны исәпкә алып төзелә:

1. “Мәгариф турында” Россия Федерациясенә Законы (“Закон об образовании” Закон Российской Федерации)
2. “Мәгариф турында” Татарстан Республикасы Законы.
3. Россия Федерациясе, Татарстан Республикасының Мәгариф һәм фән министрлыгының мәктәпләрдә урта һәм тулы белем алу стандартлары

“Әдәби туган як” түгәрәгенә төп бурычлары түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- Укучылар белән бөек татар шагыйре Габдулла Тукай тормышын һәм иҗатын тирәнтен өйрәнү.
- Габдулла Тукай замандашлары, Тукай премиясе Лауреатлары турында материаллар жыйнау.
- Татар халкының тарихы, теле, әдәбияты, халык сәнгатеңә карата ихтирам һәм хөрмәт тәрбияләү. Халык жәүһәрләрен барлау, жыю.
- Укучыларның иҗади сәләтләрен үстерү.
- Музей материалларын кабул итү, барлау, саклау буенча башлангыч белемнәренә үзләштерү.
- Укучыларны уку һәм өстәмә әдәбият белән мөстәкыйль рәвештә эш итәргә өйрәтү.
- Хәзерге милли әдәбият, вакытлы матбугат материалларын укуга карата кызыксыну уяту.
- Балаларны, гомумән, татар әдәбияты, халык авыз иҗаты, татар халкының жыр-музыкасы, театры, сынлы сәнгате белән таныштыру, күренекле язучылар һәм аларның әсәрләрен үзләштерүенә ирешү.
- Халык тарихын һәм мирасын өйрәнү аша яшүсмерләрдә Ватанга, халыкка, туган телгә мөхәббәт, олыларга, кечеләргә һәм, гомумән, кешегә ихтирам, мәрхәмәтлелек, шәфкатьлелек тәрбияләү, Шулай ук хезмәт тәрбиясе һәм эстетик тәрбия бирү.

Аңлашыла ки, бу бурычлар, аерым-аерым күрсәтелсәләр дә, үзара тыгыз бәйләнгәннәр. Алар бердәм укыту процессында гомумлә ашырылалар, чөнки түгәрәктә белем бирү, шәхес формалаштыру бергә алып барыла.

Программага әсәрләр киләчәк яшь буынны мәрхәмәтле, шәфкәтле, туган як табигатең саклаучы һәм яратучы, гомумкешелекнең уңай сыйфатларына ия булган, милләт мәнфәгәтләрен яклардай кеше итеп тәрбияләү бурычларын күз алдында тотып сайланды.

Укучыларга рухи, милли һәм әхлак тәрбиясе бирүдә, аларны халкыбызга хезмәт итәрдәй шәхес буларак формалаштыруда программага кергән әсәрләрнең роле зур. Яшь буынга милли яшәү рәвешен житкерүдә, аның үзәгын үстерүдә, бу юнәлештә гамәли адымнар ясауга әзерләүдә әдәбият мөһим жирлек булып тора.

Әзлеклекне давам иттереп, укучыларның белемнәрен тулыландыру максатыннан, халык авыз ижатының төрләре алынды. Беренчедән, алар укучыларга фольклордан яна мәгълүмат бирә, икенчедән, телгә караган белемнәргә гамәли яктан ныгыту өчен материал буларак кулланыла.

Программада әдәбиятны милли сүз сәнгате итеп карауга игътибар ителде. Укучыларның әдәби әсәрләргә мөстәкыйль укып, аңа үз мөнәсәбәтләрен белдерә алу күнекмәләре бирү күздә тотылды һәм, әдәбият теориясе төшенчәләрен тагын да тирәнәйтү максаты куелды Укыту-тәрбия бурычларын уңышлы үтәү өчен программада түбәндәге эшләр каралган:

- әңгәмәләр;
- экскурсияләр;
- конкурслар;
- күргәзмәләр;
- әсәрләргә сәхнәләштерү;
- ижади эшләр;
- рәсем буенча әңгәмәләр .

“Әдәби туған якны өйрәнүчеләр” түгәрәгенен беренче үкү елына программа.

№ п\п	Темалар	Теория	Практика	Индивид. эш	Экскурсия	Барлығы	Контроль/ аттестация формасы
1	Кереш дәрәс	2	-	-			Әңгәмә
2	Музей материаллары белән танышу	1	2	-		3	Тест
3	Экскурсовод этикасы	3	-	2		5	Фикер алышу
4	Тукай – бөек татар шагыйре	4	4	2		10	Тест
5	Тукай Жәек шәһәрәндә	6	2	2	4	14	Әңгәмә
6	Казан. Тукай белән бәйлә урыннар	5	4	2	4	15	Яшь краеведчылар бәйгесендә катнашу
7	Тукай сәяхәтләре	4	4	2		10	Әңгәмә
8	Тукайның соңгы көннәре	5	2	2		9	Викторина
9	Тукай-педагог, жәмәгать эшлеклесе, журналист, язучы, шагыйрь, сатирик	3	2	2		7	Проект яклау
10	Музей материалларын барлау	3	4	2		9	Фикер алышу

11	Тукай һәм театр	5	4	2		11	Әңгәмә
12	Тукай замандашлары	6	4	2		12	Тест
13	Тукайны искә алып	6	4	2	4	16	Экскурсоводлар бәйгесендә катнашу
14	Тукай премиясе Лауреатлары	6	4	2		12	Әдәби-музыкаль кичә
15	Экскурсия үткәру практикасы	-	4	4		8	Фикер алышу
16	Йомгаклау дәресе	1				1	Әңгәмә
	Барлыгы:	60	44	28	12	144	

“Әдәби туган якны өйрәнүчеләр” түгәрәгенң икенче уку елына программа.

№ п\п	Темалар	Теория	Практика	Индивид. эш	Экскурсия	Барлыгы	Контроль/ аттестация формасы
1.	Кереш дәрес	2				2	Әңгәмә
2.	Г.Тукай музей материалларында	8	2	2		12	Фикер алышу
3.	Әдәбият теориясе	4	2	2		8	Тест
4.	Татар халык авыз ижаты	16	4	4	4	28	Яшь краеведчылар бәйгесендә катнашу
5.	Тукай – бөөк татар шагыйре	16	2	2	2	22	Фикер алышу
6.	Татар әдәбияты классиклары	6	2	2		10	Әңгәмә
7.	Әдәбият һәм театр	10	2	2		14	Тест
8.	Әдәбият һәм музыка	6	2	2		10	Экскурсоводлар бәйгесендә катнашу
9.	Муса Жәлил һәм жәлилчеләр	10	2	2	2	16	Проект яклау
10.	Татар халкының бәйрәмнәре	12				12	Әңгәмә
11.	Хәзерге милли әдәбият тормышы	8				8	Әдәби-музыкаль кичә
12.	Йомгаклау дәресе	2				2	Әңгәмә
	Барлыгы:	100	18	18	8	144	

“Әдәби туган якны өйрәнүчеләр” түгәрәгенен өченче үкү елына программа.

№	Темалар	Теория	Практика	Индивид. эш	Экскурсия	Барлығы	Контроль/ аттестация формасы
1	Кереш дәрес	2				2	Әңгәмә
2	Әдәбият теориясе	4	2	2		8	Фикер алышу
3	Әдәбиятның төр һәм жанрга бүленеше	2		2		4	Тест
4	Татар халык авыз ижаты	6				6	Яшь краеведчылар бәйгесендә катнашу
5	Борынгы һәм Урта гасыр әдәбияты	6	2	2		10	Әңгәмә
6	XIX гасыр әдәбияты	4	2	2		8	Тест
7	XX гасыр башы әдәбияты	6	4	4	4	16	Фикер алышу
8	Бөек шагыйрь- Габдулла Тукай	10	4	4	2	20	Проект яклау
9	Гаяз Исхакый ижаты	8	2	2		12	Фикер алышу
10	Күпкырлы ижат эшлеклесе Галимжан Ибраһимов	4	2	2		8	Әңгәмә
11	Шәриф Камал- новеллалар остасы	4	2	2		8	Тест
12	XX гасыр башында татар поэзиясе	12	6	6		24	Экскурсоводлар бәйгесендә катнашу
13	XX гасыр башы татар драматургиясе	4	2	2		8	Әдәби-музыкаль кичә
14	Экскурсия үткәру практикасы		4	4		8	Фикер алышу
15	Йомгаклау дәресе	2				2	Әңгәмә
16	Барлығы:	72	32	34	6	144	

“Әдәби туган якны өйрәнүчеләр” түгәрәгенен дүртенче үкү елына программа.

№ п\п	Темалар	Теория	Практика	Индивид. эш	Экскурсия	Барлығы	Контроль/ аттестация формасы
1.	Кереш дәрес	2				2	Әңгәмә
2.	Әдәбият теориясе	8	2	2		12	Тест
3.	Татар халык авыз ижаты	8	2	2		12	Фикер алышу

4.	Тукай – бөек татар шагыйре.	10	2	2		14	Яшь краеведчылар бәйгесендә катнашу
5.	1940-1965 нче еллар әдәбияты.	10	2	4	4	18	Фикер алышу
6.	1965-1985 нче еллар әдәбияты.	12	2	2	2	18	Әңгәмә
7.	Хәзерге әдәбият.	10	2	2		14	Шигырь бәйгесе
8.	Казан шәһәре тарихыннан.	22	2	2	2	28	Экскурсоводлар бәйгесендә катнашу
9.	Тукайны искә алып.	8			2	10	Әдәби-музыкаль кичә
10.	Татар театры тарихыннан	8	2	2	2	14	Проект яклау
11.	Йомгаклау дәресе	2				2	Әңгәмә
12.	Барлыгы:	10	16	16	12	144	

Эдэби туган якны өйрэнүчелэр” түгэрэгенең икенче уку елына эш планы.

МБУДО ДШОТИЭ

«ПРОСТОР»

№	Тема	Сәг. саны	Төп эчтәлек	Көтелгән нәтижеләр	Техник жиһазлау	Нәтижеләр ясау формасы	Үткәрү вақыты
1.	Кереш дәрес. Инструктаж. Музей материалларын барлау.	2	Түгәрәкнең еллык эш планы белән танышу.	Музей экспонатларына сакчыл караш тәрбияләү			сентябрь
2.	Г. Тукай музей материалларында. Г. Тукайның XX гасыр башы татар поэзиясендә тоткан урыны.	2	Укытучы экскурсия үткәрә.	Музей экспонатларына сакчыл караш тәрбияләү		Әңгәмә.	сентябрь
3.	Тукай Жаек шәһәрәндә. Тукай сәяхәтләре.	2	Тукайның татар әдәбиятында тоткан урыны турында сөйләшү.	Шигърияткә мөхәббәт тәрбияләү.	Ноутбук	Презентация карау.	сентябрь
4.	Казан. Тукай белән бәйлә урыннар.	2	Презентация ярдәмендә шагыйрь белән бәйлә урыннар белән таныштыру	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	Проектор		сентябрь
5.	Тукай- педагог, жәмәгать эшлеклесе, журналист, язучы, шагыйрь.	2	Презентация ярдәмендә шагыйрьнең татар әдәбиятында тоткан урыны турында сөйләү	Шигърияткә мөхәббәт тәрбияләү.	Проектор	Презентация карау.	сентябрь
6.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.		Әңгәмә.	сентябрь
7.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			сентябрь

			искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү				
8.	Әдәбият теориясе. Сюжет. Сюжет элементлары.	2	Әдәбият теориясе буенча белешмә бирү	Кирәкле мәгълүматны аерып алып, чагыштырып нәтижә ясый белү.		Тест.	сентябрь
9.	Әсәрнең темасы , идеясы, проблемасы.	2	Әдәбият теориясе-әсәрне аңларга өйрәнү	Яңа теоретик төшенчәләр белән таныштыру			октябрь
10.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.		Әңгәмә	октябрь
11.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			октябрь
12.	Татар халык авыз ижаты. Татар халык авыз ижатының жанрлары.	2	Халык авыз ижаты турында белешмә бирү	Халык авыз ижатын тарих белән бәйләп өйрәтү	Ноутбук	Әңгәмә.	октябрь
13.	Татар халык җырлары.	2	Җырлар турында төшенчә бирү, халык җырларын тыңлау	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	Ноутбук		октябрь
14.	Легендалар.	2	Халык легендалары	Халкыбызның			октябрь

			белән танышу, фикер алышу	үткәненә, тарихына аңлы караш булдыру			
15.	Риваятьләр.	2	Риваятьләр турында төшенчә бирү. Тарихи һәм топонимик риваятьләр	Халкыбызның үткәненә, тарихына аңлы караш булдыру, укучыларда шәфкатьлелек, миһербанлылык хисләре тәрбияләү		Тест.	октябрь
16.	Әкиятләр.	2	Халык авыз ижатына гомуми күзаллау булдыру, халык әкиятләре буенча төшерелгән мультфильмнар карау	Туган илгә мэхәббәт тәрбияләү	Проектор		октябрь
17.	Бәетләр	2	Халык авыз ижатын гомумиләштереп кабатлау, аларның төрлөргә бүленешен кабатлау	Халкыбызның үткәненә, тарихына аңлы караш булдыру		Әңгәмә.	ноябрь
18.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			ноябрь
19.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			ноябрь

			тикшерү.				
20.	Татарстан Республикасының Милли музеена сәяхәт.	2	Татарстан Республикасының Милли музеена экскурсиягә бару.	Туган жиргә, милләтгәшләребезгә ихтирам хисләре тәрбияләү		Экскурсия.	ноябрь
21.	“Сәмбелә” бәйрәме.	2	Бәйрәмнең тарихы белән таныштыру.	Тарихи үткәнәбезгә ихтирам тәрбияләү.	Ноутбук	Бәйге.	ноябрь
22.	Табышмаклар.	2	Халык авыз ижатына гомуми күзаллау булдыру	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.		Викторина	ноябрь
23.	Казан мәчетләре. Виртуаль экскурсия.	2	Иске Татар бистәсе турында белешмә бирү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.	Проектор	Виртуаль экскурсия.	ноябрь
24.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			ноябрь
25.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			декабрь
26.	Тукай- бөек татар шагыйре. Шигырьләрендә шагыйрьнең үз шәхесенең бирелүе.	2	Шигырьләрен тыңлау, анализлау	Татар шигыриятенә мәхәббәт уяту	Ноутбук	Әңгәмә.	декабрь
27.	Тукайның шигыри осталыгы.	2	Шәрыкъ клубы, Сәүдәгәрләр йорты	Балаларда Г.Тукай белән бәйле			декабрь

			тарихы турында белешмә бирү.	истәлекләргә карата кызыксыну, ихтирам уяту.			
28.	Казан. Тукай белән бәйле урыннар.	2	Тукайның Казан чоры турында истәлекләр уку	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.		Виртуаль экскурсия	декабрь
29.	Г.Тукайның сатирик әсәрләре.	2	“Кисекбаш” мультфильмын карау, фикер алышу	Укучыларда үткәнебезгә, тарихыбызга карата игътибар тәрбияләү.	Проектор	Әңгәмә	декабрь
30.	Практик дәресләр.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Фикерләү эшчәнлеген үстерү			декабрь
31.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			декабрь
32.	Сәнгатьгә Тукай образы.	2	Тукайга багышланган әсәрләр белән танышу.	Музыка, рәсем сәнгатенә кызыксыну уяту	Ноутбук	Әңгәмә	декабрь
33.	Тукай музейлары.	2	Татарстандагы Тукай музейлары турында сөйләшү.	Татар шигъриятенә мэхәббәт уяту			гыйнвар
34.	Кырлайдагы Тукай музеена виртуаль сәяхәт.	2	Кырлайдагы Тукай музеена белән танышу	Балаларда Г.Тукай белән бәйле истәлекләргә карата	Проектор.	Виртуаль экскурсия.	гыйнвар

				кызыксыну, ихтирам уяту			
35.	Б. Әлменов ижатында Тукай.	2	Рәсамның ижаты белән танышу	Рәсем сәнгатенә карата кызыксыну уяту.			гыйнвар
36.	Экскурсия. Тукай йөргән урамнар буенча сәяхәт.	2	Шагыйрьнең эзләрен саклаган урыннага бару.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.		Экскурсия	гыйнвар
37.	Татар әдәбияты классиклары. Ф.Әмирхан – психологизм остасы.	2	Әдипнең ижаты белән таныштыру. Ф.Әмирхан һәм Тукай дуслыгы	Татар халкының бөек әдипләре ижатын өйрәнү аша тормышка караш тәрбияләү	Проектор		гыйнвар
38.	Ш.Камал – новеллалар остасы.	2	Ш.Камал ижаты белән танышу	Әдәбиятка кызыксыну уяту		Әңгәмә.	гыйнвар
39.	М.Гафури ижаты.	2	Мәсәлләрне анализлау	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	Ноутбук		гыйнвар
40.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			гыйнвар
41.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			февраль
42.	Әдәбият һәм театр. Татар театры тарихыннан.	2	Татар театры тарихы белән таныштыру. “Беренче театр”	Балаларда милләтебезнең рухи мирасына ихтирам	Проектор.	Әңгәмә.	февраль

			спектаклен карау.	тәрбияләү			
43.	Казан театрлары.	2	Презентация ярдәмендә Казан театрлары белән таныштыру	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	Проектор	Тест.	февраль
44.	Г.Камалның татар әдәбиятына керткән өлеше.	2	Әсәрләреннән өзекләр карау. Фикер алышу.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.	Проектор.	Әңгәмә.	февраль
45.	К.Тинчурин ижаты. “Зәңгәр шәл”.	2	Әсәрдән өзекләр карау. Фикер алышу.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	Проектор.	Әңгәмә.	февраль
46.	Халыкара туган тел көне.	2	Телләр турындагы закон белән танышу. Кеше тормышында туган телнең роле турында сөйләшү.	Туган телгә карата мөһаббәт тәрбияләү.		Викторина.	февраль
47.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			февраль
48.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			февраль
49.	Әдәбият һәм музыка. Татар музыкасы тарихыннан.	2	Татар музыкасы тарихы турында белешмә бирү.	Музыка әсәрләре аша туган илгә, туган жиргә мөһаббәт һәм ихтирам уяту		Әңгәмә	март

50.	Татар композиторлары.	2	Тукай әсәрләре буенча иҗат ителгән музыкаль әсәрләр белән танышу.	Укучыларда музыка сәнгатенә мөхәббәт уяту.	проектор		март
51.	Зөләйха Хисмәтуллина, Азат Аббасов иҗаты.	2	Татар музыкасы тарихында тирән эз калдырган җырчылар белән таныштыру.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	Ноутбук.	Әңгәмә	март
52.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			март
53.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			март
54.	Муса Җәлил һәм җәлилчеләр. М.Җәлилнең тормыш һәм көрәш юлы.	2	Балаларга язучының патриот шагыйрь икәнлеген, каһарман сугышчы булуын аңлату.	Балаларда азатлык өчен көрәшүче сугышчыларга карата ихтирам тәрбияләү.	Проектор	Әңгәмә	март
55.	Беркем дә, бернәрсә дә онытылмый...”	2	Сугыш елларының әдәбиятта сурәтләнүен аңлау, аны бүгенге күзлектән тасвирлау.	Укучыларда көрәшчеләргә ихтирам тәрбияләү	Проектор	Проект яклау	март

56.	“Нәүрүз” бәйрәме.	2	Нәүрүз бәйрәменең тарихы белән танышу	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	Ноутбук, проектор	Концерт	март
57.	Казан шәһәренең Бөек жиңүгә керткән өлеше	2	Казан шәһәренең Бөек жиңүгә керткән өлеше турында белешмә бирү.	Балаларда азатлык өчен көрәшүче сугышчыларга, тыл хезмәткәрләренә кара та ихтирам тәрбияләү.		Әңгәмә	апрель
58.	М.Жәлилнең “Моабит дәфтәрләре” циклы	2	М.Жәлилнең “Моабит дәфтәрләре” циклына керткән шигырьләрен анализлау	Шигърияткә мәхәббәт тәрбияләү.			апрель
59.	М.Жәлил эзләре буйлап. Виртуаль экскурсия.	2	Казанда шагыйрь-герой эзләрен саклаган урыннар буенча виртуаль экскурсия.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	Проектор	Виртуаль экскурсия.	апрель
60.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			апрель
61.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.		Тест.	апрель

62.	Татар халкының бэйрэмнәре.	2	Татар халкының бэйрэмнәре белән таныштыру	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	Проектор		апрель
63.	Сыйныфтан тыш чара “Без –Тукай оныклары”	2	Әдәби – музыкаль кичә.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.	Проектор, ноутбук	Әдәби – музыкаль кичә.	апрель
64.	2017 нче ел -Тукай премиясе Лауреатлары.	2	Шигырь бэйрәме тарихы. Тукай премиясе Лауреатлары.	Татар әдәбиятына кызыксыну уяту.		Әңгәмә	апрель
65.	Дини бэйрәмнәр.	2	Дини бэйрәмнәр турында төшенчә.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.			май
66.	Сабантуй- хезмәт туге.	2	Бэйрәмнән тарихы. Сабантуй әдәби әсәрләрдә.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			май
67.	Ел фасылларына бэйле милли бэйрәмнәр, йолалар, горөф-гадәтләр.	2	Халык авыз ижаты. Аның төрлөргә бүленешенен принциптарын истә калдыру	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	Ноутбук	Проект яклау	май
68.	Хәзерге милли әдәбият тормышы.	2	Хәзерге милли әдәбият тормышы белән таныштыру	Татар шигъриятенә мэхәббәт уяту		Әңгәмә	май
69.	Муса Жәлил квартира-музеена сәяхәт.	2	Муса Жәлил квартира-музеена сәяхәт	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.		Экскурсия.	май
70.	18 нче май- халыкара музейлар көне.	2	Татарстан музейлары турында белешмә.	Патриотик тәрбия бирү, туган илне, туган жирне			май

				яратырга өйрэтү			
71.	Экскурсия үткөрү практикасы.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү	Укучыларда эстетик зэвык тәрбияләү.			май
72.	Йомгаклау.	2	Ел буге үткәннәрне гомумиләштереп кабатлау	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.		Әңгәмә.	май

МБУДО ДШОТИЭ «ПРОСТОР»

“Әдәби туган якны өйрәнүчеләр” түгәрәгенен дүртенче уку елына эш планы.

МБУДО ДШОТИЭ «Простор»

№	Тема	Сәгать саны	Төп эчтәлек	Көтелгән нәтижеләр	Техник жиһазлау	Нәтижеләр ясау формасы	Үткәрү вакыты
1.	Кереш дәрес. Инструктаж. Музей материалларын барлау.	2	Түгәрәкнең еллык эш планы белән танышу.	Музей экспонатларына сакчыл караш тәрбияләү			сентябрь
2.	Әдәбият теориясе. Әдәби әсәр. Эчтәлек. Форма.	2	Әдәбият теориясе буенча белешмә бирү	Кирәкле мәгълүматны аерып алып, чагыштырып нәтижә ясый белү.			сентябрь
3.	Әсәрнең темасы, идеясы, проблемасы.	2	Әдәбият теориясе, әсәрне аңларга өйрәнү	Яңа теоретик төшенчәләр белән таныштыру		Әңгәмә.	сентябрь
4.	Әдәбиятның төрләргә һәм жанрларга бүленеше	2	Әдәбиятның төрләргә һәм жанрларга бүленеше турында белешмә бирү	Татар әдәбиятына кызыксыну уяту.		Тест	сентябрь
5.	“Сөмбелә” бәйрәме	2	Бәйрәм тарихы турында белешмә.	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	Мульти-медиа проекторы, экран	Бәйгә	сентябрь
6.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			сентябрь
7.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			сентябрь
8.	Татар халык авыз ижаты. Татар халык авыз ижатының жанрлары.	2	Татар халык авыз ижатының жанрлары белән таныштыру.	Татар халык авыз ижатына мөхәббәт тәрбияләү, фольклор		Әңгәмә	сентябрь

				әсәрләрден укырга теләк уяту			
9.	Казан шәһәре турында риваятьләр	2	Тарихи һәм топонимик риваятьләр белән танышу	Тарихи һәм топонимик риваятьләр белән кызыксыну уяту	Мультимедиа проекторы, экран		октябрь
10.	Казан шәһәре турында легендалар	2	Легенда жанры турында төшенчә бирү	Татар халык авыз ижаты әсәрләре белән кызыксыну уяту			октябрь
11.	Халык авыз ижатының әдәбиятта чагылышы	2	Фольклорны, халкыбызның горейф-гадәтләрен, йолаларын чагылдырган әсәрләр белән танышу.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			октябрь
12.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.		Экскурсия.	октябрь
13.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			октябрь
14.	Тукай- бөек татар шагыйре. Татар поэзиясендә тоткан урыны.	2	Презентация ярдәмендә шагыйрәнең татар әдәбиятында тоткан урыны турында сөйләү	Миллилек хисләре тәрбияләү	Мультимедиа проекторы, экран	Презентация	октябрь
15.	Тукай сәяхәтләре.	2	Тукай сәяхәтләрен искә төшерү	Әдәбиятка кызыксыну уяту.			октябрь
16.	Татар әдәбиятында Тукай образы.	2	Тукайга багышланган әсәрләр белән таныштыру	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			октябрь
17.	Г.Тукай исемендәге Дәүләт	2	Г.Тукай исемендәге Дәүләт	Г.Тукай шәхесе белән		Әңгәмә.	ноябрь

	премиясе тарихы		премиясе тарихы белән таныштыру	кызыксыну уяту			
18.	Тукай эзләре буйлап. Виртуаль экскурсия.	2	Презентация ярдәмендә шагыйрь белән бәйлә урыннар белән таныштыру	Тукайның тормышы халык тормышыннан аерылгысыз булуына төшендерү	Мультимедиа проекторы, экран	Виртуаль экскурсия	ноябрь
19.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			ноябрь
20.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.		Тест	ноябрь
21.	1940-65 нче еллар әдәбияты. 1940 –1965 нче еллар әдәбияты турында гомуми мәгълүмат.	2	Сугыш елларының әдәбиятта сурәтләнүен аңлау, аны бүгенге күзлектән тасвирлау.	Укучыларда азатлык өчен көрәшкән сугышчыларга карата ихтирам тәрбияләү.			ноябрь
22.	Казан шәһәренең Бөек Жигүгә керткән өлеше.Виртуаль экскурсия.	2	Казан һәм БВС. Сугыш белән бәйлә урыннар белән таныштыру.	Укучыларда азатлык өчен көрәшкән сугышчыларга карата ихтирам тәрбияләү.	Мультимедиа проекторы, экран	Виртуаль экскурсия .	ноябрь
23.	Герой – шагыйрь – Муса Жәлил	2	“Моабит дәфтәрләре” циклына кергән ижаты белән таныштыру.	Балаларга язучының үлем куркынычы астында да туган илгә, халкыбызга тугърылык саклап калган шагыйрь икәнлеген аңлату.			ноябрь
24.	Ф.Кәрим ижаты.	2	Ижатында фашизмга нәфрәт, жиңүнең килчәгенә ышаныч	Ф.Кәрим ижаты белән кызыксыну уяту	Мультимедиа	Презентация.	ноябрь

			хисләренең чагылышын күзәтү		проекторы, экран		
25.	Г. Әпсәләмов ижаты	2	Ижатына хас үзенчәлекләрне ассызыклау	Туган ил азатлыгы өчен башларын салган батырларга тирән хөрмәт, алар бөен горулану хисләре тәрбияләү			декабрь
26.	Ф.Хәсни ижатында сугыш темасы.	2	Ижатына хас үзенчәлекләрне ассызыклау	Сугышчыларның батырлыгына ихтирам, фашизмга карата нәфрәт хисе тәрбияләү.	Мультимедиа проекторы, экран	Презентация.	декабрь
27.	Бөек Ватан сугышы музеена сәяхәт .	2	Тарихи фактларны дәрәҗәләргә өйрәтү	Укучыларда азатлык өчен көрәшкән сугышчыларга карата ихтирам тәрбияләү.		Экскурсия.	декабрь
28.	Практик дәресләр .	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			декабрь
29.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			декабрь
30.	1965-1985 нче еллар әдәбияты. 1965– 1985 нче еллар әдәбияты турында гомуми мәгълүмат.	2	1965– 1985 нче еллар әдәбияты турында гомуми мәгълүмат бирү	Татар әдәбиятының үсешен тарих белән бәйләп өйрәнү.		Тест.	декабрь
31.	Иске Татар бистәсенә сәяхәт.	2	Тарихи һәйкәлләр белән танышу.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну		Экскурсия.	декабрь

				уяту.			
32.	Сибгат Хәким ижаты.	2	Аның шигырьләренә ижат ителгән жырлар белән танышу.	Эстетик тәрбия бирү.			декабрь
33.	Г.Тукай исемендәге Дәүләт премиясе Лауреаты Зөлфәткә (1947) – 70 яшь	2	Шагыйрьнең тормыш юлы һәм ижаты белән таныштыру.	Шигърияткә мэхәббәт тәрбияләү.	Мультимедиа проекторы, экран	Презентация.	гыйнвар
34.	М.Мәдиев.Әсәрләренә милли колориты.	2	Ижатына хас үзенчәлекләренә ассызыклау	Татар халкының бөек әдипләре ижатын өйрәнү аша тормышка караш тәрбияләү		Экскурсия.	гыйнвар
35.	Г.Тукай исемендәге Дәүләт премиясе Лауреаты Разил Вәлиевка (1947) – 70 яшь	2	Язучының тормыш юлы һәм ижаты белән таныштыру.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.			гыйнвар
36.	Практик дәресләр .	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәренә тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү		Презентация.	гыйнвар
37.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			гыйнвар
38.	Татарстанның беренче Президенты Минтимер Шәймиевкә (1937) -80 яшь	2	Презентация ярдәмендә Татарстанның беренче Президенты Минтимер Шәймиев шәхесе турында сөйләү.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру	Мультимедиа проекторы, экран	Әңгәмә	гыйнвар
39.	Хәзерге әдәбият.	2	Хәзерге әдәбият турында гомуми мәгълүмат бирү	Татар әдәбиятының үсешен тарих белән бәйләп өйрәнү.			гыйнвар

40.	Туфан Миңнуллин ижаты.	2	Ижатына хас үзенчәлекләре ассызыклау	Туфан Миңнуллин ижатына мэхәббәт тәрбияләү		Әңгәмә	гыйнвар
41.	Г.Тукай исемендәге Дәүләт премиясе Лауреаты Ибраһим Газинә тууына 110 ел (1907-1971)	2	Язучының тормыш юлы һәм ижаты белән таныштыру.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру		.	февраль
42.	Роберт Миңнуллин ижаты	2	Шигырьләре белән танышу.	Татар халкының бөек әдипләре ижатын өйрәнү аша тормышка караш тәрбияләү	Мультимедиа проекторы, экран	Әңгәмә	февраль
43.	“Кызыл ромашка” шигырь бәйгесе	2	Сәнгатьле уку күнекмәләрен формалаштыру	Шигырьяткә мэхәббәт тәрбияләү.		Шигырь бәйгесе.	февраль
44.	Милли киёмгә мәдхия	2	Татар халкының милли киёмнәре һәм бизәнү әйберләре	Балаларда милләтебезнең рухи мирасына ихтирам тәрбияләү			февраль
45.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш .	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларга эстетик тәрбия бирү.			февраль
46.	Халыкара туган тел көне.	2	Телләр турындагы закон белән танышу. Кеше тормышында туган телнең роле турында сөйләшү.	Туган телгә карата мэхәббәт тәрбияләү.	Мультимедиа проекторы, экран	Әңгәмә	февраль
47.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәре тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			февраль
48.	Казан шәһәре тарихыннан.	2	Презентация ярдәмендә Казан шәһәре тарихы белән	Укучыларда халкыбыз мирасына ихтирам	Мультимедиа	Әңгәмә.	февраль

			таныштыру	тәрбияләү, сөйләм культурасын үстерү	проекторы, экран		
49.	Казан Кремле.	2	Укучылар проект яклай	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	Мультимед иа проекторы, экран	Проект	март
50.	Чит илләрдәге татарлар.	2	Чит илләрдәге татарлар турында мәгъләмәт бирү	Татар телен өйрәнүгә кызыксыну булдыру			март
51.	Казан университеты	2	Казан университеты тарихы белән таныштыру	Белемгә омтылыш тәрбияләү		Әңгәмә.	март
52.	Татар матбугаты тарихыннан	2	Татар матбугаты тарихы белән таныштыру	Татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту			март
53.	Татарстан музейлары.	2	Татарстан музейлары турында белешмә.	Патриотик тәрбия бирү, туган илне, туган жирне яратырга өйрәтү	Мультимед иа проекторы, экран		март
54.	Татарстан Республикасының Милли музейе.	2	Презентация ярдәмендә музей турында сөйләү.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.		Әңгәмә.	март
55.	Милли музейга сәяхәт.	2	Татарстан Республикасының Милли музейега экскурсиягә бару.	Туган жиргә, милләттәшләребезгә ихтирам хисләре тәрбияләү		Экскурси я	март
56.	27 нче март-Халыкара театр көнө.	2		Балаларда театр сәнгәтенә карата кызыксыну, ихтирам уяту.			март
57.	Сынлы сәнгәт музейе	2	Презентация ярдәмендә музей турында сөйләү.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.	Мультимед иа проекторы,	Презента ция.	апрель

					экран		
58.	Татар композиторлары.	2	Татар музыкасы тарихында тирән эз калдырган композиторлар белән таныштыру.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.		Тест.	апрель
59.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларга эстетик тәрбия бирү.			апрель
60.	Практик дәресләр .	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			апрель
61.	Тукайны искә алып. Тукай – педагог, жәмәгать эшлеклесе, журналист, язучы, шагыйрь, сатирик	2	Тукайның татар әдәбиятында тоткан урыны турында сөйләшү.	Шигърияткә мэхәббәт тәрбияләү.	Проектор . Ноутбук.	Презентация.	апрель
62.	Тукай һәйкәлләренә сәяхәт.	2	Тукай һәйкәлләренә жәяүле сәяхәт.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.		Экскурсия.	апрель
63.	Сыйныфтан тыш чара. “Без – Тукай оныклары”.	2	Әдәби – музыкаль кичә.	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.		Әдәби – музыкаль кичә.	апрель
64.	2017 нче ел -Тукай премиясе Лауреатлары.	2	Шигырь бәйрәме тарихы. Тукай премиясе Лауреатлары.	Татар әдәбиятына кызыксыну уяту.			апрель
65.	Татар театры тарихыннан.	2	Презентация ярдәмендә татар театры тарихы турында сөйләү	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.		Әңгәмә.	май
66.	Казан театрлары.	2	Театр артистлары белән	Укучыларда театр	Проектор .	Презентация	май

			танышу.	сэнгатенэ мэхэббэт уяту.	Ноутбук.	ция.	
67.	Г.Камал исемендэге Татар Дәүләт Академия театрына сәяхэт.	2	Спектакль карау.	Балаларда театр сэнгатенэ карата кызыксыну, ихтирам уяту.			май
68.	Практик дәресләр.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.			май
69.	18 нче май- халыкара музейлар көне. Казан Кремле музейларына сәяхэт.	2	Казан Кремле музейларына сәяхэт итү.	Укучыларда татар халкының тарихына карата кызыксыну уяту.		Экскурсия.	май
70.	Экскурсоводлар белән индивидуаль эш.	2	Экскурсия текстын, экскурсовод этикасын искә төшерү; сөйләм матурлау үзенчәлекләрен өйрәнү	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.			май
71.	Экскурсия үткәрү практикасы.	2	Өйрәнелгән материалны гомумиләштереп кабатлау, белемнәрне тикшерү.	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.		Экскурсия.	май
72.	Йомгаклау дәресе.	2	Ел буге үткәннәргә йомгак ясау.	Фикерләү эшчәнлеген арттыру.		Әңгәмә.	май

ӘДӘБИЯТ ИСЕМЛЕГЕ:

1. Чуракова Н., Малаховская О. Музей в твоём классе.- Академкнига, 2006.
2. Музейная педагогика. Под ред. Н.М.Ланковой. Работа со школьниками в краеведческом музее.- М., 2001.
3. Медведева Е.Б., Юхневич М.Ю. Музейная педагогика как новая научная дисциплина: Сборник “Культурно – образовательная деятельность музеев”. – М., 1997.
4. Васнева Л. Программа школа юного экскурсовода.// Воспитание школьников.- №9, 2007.
5. Шкурно А.И. Методические рекомендации экскурсоводам школьных музеев. _М., 1973

6. Методика преподавания литературы: Учебник для студентов пед. вузов/ Богданова О.Ю., Леонов С.А., Чертов В.Ф.; Под ред. О.Ю. Богдановой.-М.: Издательский дом “Академия”, 1999.
7. Галимуллин Ф.Г. Укучыларны сәнгатьле укырга өйрәтү / Ф.Г. Галимуллин.- Казан, 1988.
8. Исламов Ф.Ф. Мәктәптә халык авыз ижаты әсәрләрен өйрәнү / Ф.Ф. Исламов. - Казан, 1988.
9. Хаков В.Х. Мәктәптә язучыларның тел үзенчәлекләрен өйрәнү / В.Х.Хаков. – Казан: Татар. Кит. Нәшр., 1984.
10. Яхин А.Г. Система татарского фольклора / А.Г. Яхин.- Набережные Челны: НИСПТР, 2012.
11. Татар театры (1906-1926).- Тулыландырылган 2 нче басма.- Казан: Мәгариф, 2003.
12. Исмәгыйлева С.Г. Мәктәптә драма әсәрләрен өйрәнү / С.Г. Исмәгыйлева. – Казан, 1983.
13. Жамалиева Л.Ф. Татар фольклорчылары: методик кулланма / Л.Ф. Жамалиева. – Казан: ТДГПУ, 2009.
14. Спутник по Казани. Иллюстрированный указатель достопримечательностей и справочная книжка города. Под ред. Профессора Н.П. Загоскина. – Казань, 1895
15. Әдипләребез: библиографикбелешмәлек. 2 томда / төз. Р. Даутов, Р. Рахмани. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2009.
16. Әхмәтҗанов М. И. XVIII гасыр татар әдәбияты: поэзия. — Казан: Дом печати, 2006. 363 б.
17. Габдулла Тукай әсәрләре: сүзлек-белешмәлек / төз.-мөх. З. Рәмиев, З. Шәйхелисламов. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2012. 480 б.
18. Гайнуллина Г. Р. 1940—1980 нчееллар татар прозасындамиллияшәешнигезләрэнбарлау. — Казан: Ихлас, 2012. 84 б.
19. Гайнуллина Г. Р. XX гасырның 60—70 нчеелларында татар автобиографикпрозасыүсеше. — Казан: Ихлас, 2012. 104 б
20. Галимуллин Ф. Г.Эзләнүвакыты. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2005. 247 б.
21. Галиуллин Т. Н.Шигъриятбаскычлары: әдәбитәнкыйтмәкалэләре. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2002. 231 б.
22. Гыйләҗев Т. III.Әдәбимирас: тарихһәмзаман / керешсүз авт. Д. Заһидуллина. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2005. 206 б.
23. Дастаннар. — Казан: Мәгариф, 2001. 175 б.
24. Даутов Р. Н., Гамбәров Н. Г.Балачакәдипләре: библиографикбелешмәлек. 4 китапта. — Казан: Мәгариф, 2002, 2004, 2005, 2008.
25. Закирҗанов Ә. М.Рухитаяныч: әдәбитәнкыйтмәкалэләре. — Казан: Татар.кит. нәшр., 2011. 287 б.
26. Заһидуллина Д. Ф.Әдәбиәсәр: өйрәнәбезһәм анализ ясьйбыз / Д. Заһидуллина, М. Ибраһимов, В. Әминова. — Казан: Мәгариф, 2007. 112 б.
27. Заһидуллина Д. Ф.Әдәбиәсәргә анализ ясау / Д. Заһидуллина, М. Ибраһимов, В. Әминова. — Казан: Мәгариф, 2005. 111 б.
28. Заһидуллина Д. Ф.Дөньясурәтеүзгәрү: XX йөзбашы татар әдәбиятындафәлсәфиәсәрләр: Монография. — Казан: Мәгариф, 2006. 191 б.
29. Заһидуллина Д. Ф.Уртамактәптә татар әдәбиятынукуытметодикасы: Методик кулланма. — Казан: Мәгариф, 2000. 335 б. I
30. Заһидуллина Д. Ф.Яңадулкында (1980—2000 нче еллар татар прозасында традицияләр һәм яңачалык). — Казан: Мәгариф, 2006. 255 б.
31. Заһидуллина Д. Ф., Йосыпова Н. М. XX гасыр татар әдәбияты тарихы: дәрәслек. 2 томда. — Казан: Казан университеты, 2011.
32. Исәнбәт Н. С. Татар халык мәкалыләре. 3 томда. — Казан: татар. кит. нәшр., 2010.
33. Исәнбәт Н. С. Татар теленен фразеологик сүзлегә. 2 том- — Казан: Татар. кит. нәшр., 1989, 1990.
34. Исмәгыйль Н. Ф. (Нәҗип Нәккаш). Гыйбрәтле хикәятле: Борынгы татар прозасы (XVIII—XIX). — Казан: Татар. кит. нәшр., 2004. 175 б.
35. Мәхмүтов Х. Ш. Канатлы сүз — хикмәтле сүз: этимологик сүзлек. — Казан: Мәгариф, 199. 174 б.
36. Мәхмүтов Х. Ш. Гыйбарәләр тарихыннан сәхифәләр: Этимологик сүзлек. — Казан: ИЯЛИ АН РТ, 2008.
37. Миңнегулов Х. Й. Гасырлар арасында уйланулар. — Казан: Татар. кит. нәшр., 2010. 319 б.

38. *Миңнегулов Х. Й.* Гасырлар өнен тыңлап... — Казан: Мәгариф, 2003. 335 б.
39. *Миңнегулов Х. Й.* Дөньяда сүземез бар...: Мәкаләләр, чыгалар, юльязмалар. — Казан: Татар. кит. нәшр., 1999. 336 б.
40. *Миңнуллин К. М.* Нәр чорның үз жыры. — Казан: Мәгариф, 2003. 400 б.
41. *Рәми И. Г., Даутов Р. Н.* Әдәби сүзлек: элекке чор татар әдәбияты һәм мәдәнияте буенча кыскача белешмәлек. — Казан: татар. кит. нәшр., 2001. 399 б.
42. *Саттаров Г. Ф.* Исемен матур, кемнәр куйган? — Казан: татар. кит. нәшр., 1989. 256 б.
43. Татар әдәбияты тарихы. 6 томда. — Казан: Татар. кит. нәшр., 1983—2001.
44. Татар әдәбияты. Теория. Тарих / *Д. Заһидуллина, Ә. Закирҗанов, Т. Гыйләҗев, Н. Йосыпова.* — Казан: Мәгариф, 2006.
45. Татар драматурглары: библиографик белешмәлек / *Р. Ганиева, Р. Яруллина, А. Саттарова.* — Казан: Татар. кит. нәшр., 2007. 271 б.
46. Татар поэзиясе антологиясе. 2 томда / төз. *Г. Рәхим.* — Казан: Татар. кит. нәшр., 1992.
47. Татар теленең аңлатмалы сүзлеген. 3 томда. — Казан: Татар. кит. нәшр., 1977, 1979, 1981.
48. Татар теленең орфографик сүзлеген / *Ганиев Ф.* — Казан: Раннур, 2002. 432б.
49. Татар хикәясен антологиясен: Егерменчен гасыр / төз. *М. Хужжин.* — Казан: Татар. кит. нәшр., 2001. 607 б.
50. Татар шигърияте: 1Г30—2000 нчен еллар. — Казан: Мәгариф, 2003. 352 б.
51. Татарстан язучылары — әдәби премия лауреатлары. — Казан: Татар. кит. нәшр., 2011. 287 б.
52. Татарча-русча сүзлек. 2 томда. — Казан: Мәгариф, 2007.
53. Татарча-русча тезмә сүзләр сүзлеген / *Ф. Сафиуллина, Ф. Газизова.* — Казан: Татар. кит. нәшр., 2002. — 364 б.
54. *Урманче Ф. И.* Татар мифологиясен. 3 томда. — Казан: Мәгариф, 2008, 2009, 2011.
55. *Урманче Ф. И.* Татар халык ижаты. — Казан: Мәгариф, 2005. 383 б.
56. *Хатинов Ф. М.* Әдәбият теориясен. — Казан: Раннур, 2002. 352 б.
57. Хәзерге татар әдәбияты. — Казан: Мәгариф, 2008. 455 б.
58. «Мәгариф» нәшрияты чыгарган «Хәзинә» сериясен
59. Ул дәрәҗә да бу дәрәҗә: Борынгы әдәбият. — Казан: Мәгариф, 1999. 343 б.
60. Сүз эчендә хикмәт бар: Татар халык ижаты. — Казан: Мәгариф, 1999. 287 б.
61. Карурманны чыккан чакта: XIX гасыр әдәбияты. — Казан: Мәгариф, 2001. 319 б.
62. Ил корабын жил сөрә: XX йөз башы татар поэзиясен. — Казан: Мәгариф, 2001. 208 б.
63. Сызылып, моңланып таң ата: XX йөз башы татар прозасы. — Казан: Мәгариф, 2002. 415 б.
64. Сөюләрен чыннан булса...: XX йөз башы татар драматургиясен. — Казан: Мәгариф, 2003. 351 б.
65. Сәлам сиңа, тормыш!: Татар совет әдәбиятының 20—30 нчы еллар поэзиясен. — Казан: Мәгариф, 2004. 383 б.
66. Кызыл чәчәкләр: Татар совет әдәбиятының 20—30 нчы еллар прозасы. — Казан: Мәгариф, 2003. 319 б.
67. Ал яулык, зәңгәр шәл: Татар совет әдәбиятының 20—30 нчы еллар драматургиясен. — Казан: Мәгариф, 2005. 351 б.
68. Каеннар сары иде...: Бөек Ватан сугышы чоры әдәбияты. — Казан: Мәгариф, 2004. 399 б.
69. Таныш көйләр: XX гасырның 50—60 нчы еллар татар >засы. — Казан: Мәгариф, 2007. 415 б.
70. Гөлләр үсә көлләрдә...: XX гасырның 50—60 нчы еллар ар әдәбияты. Поэзия. Драматургия. — Казан: Мәгариф, 2006.

71. Үз-үземә кайтам: XX гасырның 70—90 нчы еллар татар әдәбияты. — Казан: Мәгариф, 2008. 431 б.
72. Татар шигърияте: XX гасыр башы. — Казан: Мәгариф, 34. 447 б.
73. *Хәсәнова Ф. Ф.* Шагыйрь һәм Заман: хәзерге татар шигъ- яте. — Казан: МО и Н РТ, 2010. 298 б.
74. *Шәмсутова А. А.* Хәзерге татар әдәбиятында яңарыш. — Казан: Татар. кит. нәшр., 2010. 205 с.
75. *Яхин А. Г.* Әдәбият дәресләре: методик кулланма. — Казан. Мәгариф, 2003. 159 б.
76. *Яхин Ф. З.* Әдәбият укыганда: Фәнни тикшеренүләр. — зан: Сүз, 2014. 236 б.
77. «Мәгариф», «Казан утлары», «Мәйдан», «Идел», «Мәдәни жомга», «Ялкын», «Тылсымлы куллар», «Гаилә һәм мәктәп» 5. газета-журналлар.
78. «Милли әдәбият китапханәсе» сериясе китаплары.